

מסורת ומהפכות- סיכום מס 1

הנאורות:

הקדמה: הנאורות מלשון אור. זהו כינוי לתקופה, שהתחילה מאמצע המאה ה-17 באירופה. בתקופה זו קבוצה של הוגי דעות (= אנשים משכילים, שהמציאו את הרעיונות החדשים של הנאורות) ממרכז וממערב אירופה שינו את תפיסת העולם הקיימת עד אז וייצרו ערכים חדשים לעיצוב חיי האדם, החברה, הלאום (= המדינה) והדת. הם ראו בתקופה שקדמה להם, תקופת ימי הביניים, תקופה חשוכה ואת תקופתם בה רוח האדם פורחת והמדע מתפתח תקופה של אור, ולכן הם קראו לה תקופת הנאורות.

הנאורות השפיעה על הצולפת:

1. מבחינה רעיונית = הרעיונות של הנאורות משפיעים על החברה והמדינה עד היום.
2. מבחינה היסטורית = בעקבותיה קראו אירועים היסטוריים חשובים כמו: המהפכה הצרפתית והמהפכה האמריקנית.

תקופת ימי הביניים באירופה = בתקופה זו חיו על פי מעמדות ברורים, ללא שוויון בין

האנשים. סמכויות שלטוניות רבות היו נתונות לאצילים שהיו בעלי אחוזות גדולות וקרקעות והאדם הפשוט היה נתון למרותו הישירה של האציל שניצל אותו כרצונו) לקח את רכושו פגע בגופו והשתמש בו לצרכיו (והוא חי בעוני ובבארות) ללא ידע, אפילו קרוא וכתוב). בנוסף, מוסדות השלטון והכנסייה החזיקו בידיהם את הידע ואת הלגיטימציה לחקור וללמוד.

הכנסייה הייתה גוף חזק, שהשפיע בצורה משמעותית על כל מה שקרה באירופה האנשים שהיו אז דתיים פחדו להיענש בידי שמים, ולכן נשמעו להנחיות שפורסמו על ידי האפיפיור והכמרים וחששו להמרות את פיהם של נציגי הכנסייה. על מנת לשמר את המשמעת הזו, טיפחה הכנסייה את הגישה שאמרה שרק הכמרים יכולים להיות בעלי ידע. היות והאנשים הפשוטים לא ידעו קרוא וכתוב, ולא היו יכולים לקרוא בכתבי הקודש (התנ"ך והברית החדשה), הם היו חייבים להישמע להוראות נציגי הכנסייה. הכנסייה השיגה עוצמה רבה בדרך זו. היא בנתה לעצמה

צבא חזק

עקרונות הנאורות:

ההכרה בערך האדם – האדם ניחן בתבונה, במצפון, ביכולת הבנת המציאות, ביכולת שיפוט מוסרית ועל כן הוא אחראי לגורלו ולגורל החברה, ויש לתת אמון בכוחותיו ולאפשר לו לפעול על פי הבנתו. זאת בשונה ממה שהיה מקובל בימי הביניים בהם היה האדם כפוף לכנסייה ולמלך שקבעו לו מה לעשות ולדעתו לא היה שום משקל.

סיסמת הנאורות-העצמאות

את סיסמת הנאורות טבע הפילוסוף **אמנואל קנט**:

הוא טען שהנאורות היא מעבר של האדם ממצב בו הוא תלוי בהדרכתו של מישהו אחר למצב בו הוא חושב לבד. כאשר המצב הראשון לא נובע מחוסר שכל אלא מפחד. ולכן קבע קנט: העז לדעת! אזור אומץ להשתמש בשכלך שלך! זוהי סיסמת הנאורות.

זכויות האדם והאזרח

ההכרה בערך האדם הביאה גם להכרה בזכויות הטבעיות

והפוליטיות. **הפילוסוף ג'ון לוק** הגדיר שלוש זכויות טבעיות שכל אדם זכאי להן:

🔖 **הזכות לחיים** – האדם זכאי לחיות מבלי שמישהו אחר יאיים על קיומו.

🔖 **הזכות לחירות** – כל אדם זכאי לחופש מבלי שמישהו יגביל אותו כמו למשל: חופש הביטוי, חופש הדעה, חופש התנועה, וכד'

🔖 **הזכות לקניין** – אדם הוא בעלים על רכוש שעמל וקנה אותו, ואפילו המדינה לא יכולה לקחת רכוש זה ממנו אלא בהסכמתו.
לכך התווספו עוד זכויות:

🔖 **זכויות האשה** – באותה התקופה הנשים דאגו למסגרת הביתית ואילו הגברים עסקו בענייני "חוץ" דאגה לפרנסת המשפחה ולניהול המדינה. הנשים נתפשו כטיפשות יותר, ולא ניתנה להן השכלה. נשים משכילות טענו שהדבר נובע מחוסר חינוך ודרשו שוויון זכויות גם בחינוך וגם בייצוג הפוליטי.

🔖 **אמנה חברתית** – המשכילים שאפו להביא את החברה למצבה המתוקן, וטענו כי קיים חוזה שאינו כתוב בין העם לשלטון (=האמנה החברתית), והוא מהווה את הבסיס לחוקי המדינה שמטרתם לדאוג לזכויות כל האזרחים ללא הבדל. חוקים אלה שמחוקק השלטון המקבלים הסכמה רחבה מהעם נחשבים כרצון הכללי של העם.

מסורת ומהפכות- סיכום מס 1

מאפייני הנאורות:

אינדוקואליזם = התייחסות לאדם כפרט יחיד, בודד ועצמאי- יש להתייחס לאדם בפני עצמו ולא כחלק ממשפחה, חברה, עם או דת. על האדם להיות עצמאי, להיות אחראי לעתידו ולסמוך רק על תבונתו ושכלו כדי להתפתח, ולא להיות תלוי בחסדי אחרים. גם מצד המדינה- המדינה צריכה לדאוג לפרט ולא ההיפך (שהפרט דואג למדינה).

יחס זה שונה ממה שהיה בימי הביניים, לפני הנאורות, אז ההתייחסות לאדם הייתה

בתור חלק מהכלל- המשפחה והעם .

בעקבות יחס זה תפיסה הייתה שלכל אדם יש זכויות טבעיות, שזוהי זכות שזכאי לה כל אדם (באשר הוא אדם) כמו שלמדנו בעקרונות הנאורות: זכות לחיים, חרות, קניין)

רציונליזם = פרושו תבונה, חשיבה הגיונית על פי השכל. הנאורות הדגישה את תבונתו של האדם ודרשה ממנו לפעול ולהתנהג על פי שכלו ומחשבתו. גישה זו עודדה את האדם לחשוב ולחקור את מה שקורה סביבו. דבר שהוביל למחקרים שהביאו להישגים מדעיים חדשים, ולהתפתחות בתחומים רבים ששיפרו את תנאי החיים (רפואה, תחבורה וכד')

ספקנות וחילון = ספקנות היא הטלת בספק בכל "אמת" ובחינתה מחדש על ידי ההיגיון (השכל) על כל דבר ודבר הם שאלו שאלות ובקשו הצדקה). גישה זו עודדה לשאול שאלות ולהטיל ספק בכל סמכויות העבר. בעקבות כך החלו לבחון מחדש את הדת והכנסייה העומדת בראשה, והתפתחה הדרישה לחילון שמשמעותה היא להתחיל להפריד את תחומי החיים השונים מהדת. למשל הפירוק הדתי מהמדינה- דרישה שאנשי הדת לא צריכים לנהל את המדינה. המדינה צריכה להתנהל באופן חילוני, ואנשי הדת ינהלו את הכנסיות שלהם בלבד (הנאורות סלדה מהאמונות הטפלות של הכנסייה ומהשחיתות של אנשי הכמורה).

יצרנות = ביסוס החברה על ידע והשכלה רחבה. על האדם לרכוש ידע כללי רחב בהרבה תחומים מגוונים.

זה בשונה מלפני הנאורות, בימי הביניים כל אדם למד רק את הדברים הקשורים

למלאכתו, לדוגמא נגר הבין בעצים. גם הילדים למדו רק מלאכה אחת מסוימת אבל לא היה להם ידע בתחומים אחרים.

מסורת ומהפכות- סיכום מס 1

בעקבות כך, תקופת הנאורות החלו פיתוחים תעשייתיים, מדעים ותקשורתיים, החברה החלה להתבסס על ידע והשכלה, אנשים החלו לגלות עניין בענייני המדינה והחברה. התוצאה היתה שלאדם בתקופת הנאורות היתה השכלה רחבה יותר מאשר בדורות הקודמים.

דוגמאות לכך:

האנציקלופדיה – יצאה לראשונה בצרפת באמצע המאה ה-18. האנציקלופדיה זכתה לתפוצה רחבה בקרב המעמד הבינוני והגבוה.

תצרוכות ואוספיט – תערוכה של כל מיני בעלי חיים, צמחים ומינרלים שהוצגו לקהל הרחב, אותם אוספים היוו את הבסיס להקמת מוזיאונים מאוחר יותר.

קידמה = התבונה, המחקר והידע הביאו תוך זמן קצר לשיפור עצום בתנאי החיים של האנשים. בעקבות גילויי המדע החדש החלו להתפתח מגוון רחב של טכנולוגיות שהשפיעו על כל תחומי החיים של האדם- ברפואה, חקלאות, תעשייה.

בעקבות כך, הייתה תחושה שהאנושות עלתה על המסלול הנכון, מכאן צמח רעיון הקידמה כלומר האנושות הולכת ומתקדמת לעתיד טוב יותר, הן בתחום החומרי – כלכלי והן בתחום המוסרי חברתי.

אלףות פארות

1. רעיונות הנאורות השפיעו רבות על החברה הנוכרית והיהודית כאחד. הסבר שניים מרעיונות הנאורות והצג שני ביטויים של רעיונות אלו, אחד מחיי היהודים ואחד מחיי החברה הכללית.

מסורת ומהפכות- סיכום מס 1

2. הצג שניים מעקרונות הנאורות, הסברי כיצד השפיע אחד מהעקרונות שבחרת על מאפייני החברה בעת החדשה.
